

G.A. Dosio, una mostra extraordinària del fer antiquari i erudit de la segona meitat del segle XVI.

De nou una contribució important ens porta a considerar les col·leccions romanes del «Cinquecento», vehicle extraordinari del nostre coneixement de l'antiquària del moment i també de les peces que en formaven part. La professora Tedeschi Grisanti ha dedicat a l'estudi i edició d'aquest imponent treball alguns decennis de la seva vida científica i la intervenció competent i sempre acurada de H. Solin ha permès d'obtenir-ne uns fruits per a la història de l'epigrafia d'extraordinari valor, especialment pel que fa a la trajectòria de les peces, ja objecte de col·leccionisme, tant pel que fa a llur origen com pel que es refereix al seu possible origen; en alguns casos però l'obra de Dosio esdevé d'una necessitat innegable, quan les peces són perdudes i ens proporciona transcripcions, dibuixos i notícies que resulten indispensables. El mètode de treball del mateix Dosio queda també evidenciat, i podem seguir els seus criteris de còpia i de reproducció definitiva dels seus esbossos inicials. L'àlbum del Dosio ha estat completat per uns altres fulls trobats a la Biblioteca Marucelliana de la mateixa Florència i del Kupferstichkabinett de Berlín, alguns altres dibuixos han estat conservats a Uffizi i a la Biblioteca estense de Mòdena, amb la qual cosa la reconstitució de l'obra de Dosio resulta d'una completesa fins ara inesperada. Des de la cronologia dels dibuixos fins l'origen del paper usat res no sembla haver escapat a l'agudesia de l'anàlisi de l'editora.

En una revista de les característiques de *SEBarc* ens hem de fixar, però, fonamentalment en el valor epigràfic del document edi-

tat, per a la qual cosa resulta de gran utilitat el capítol segon, que és dedicat a Dosio com a epigrafista.

L'edició reproduceix fotogràficament full a full l'àlbum i el «Libro» de Dosio i al costat de cadascun se situa un comentari que versa sobre els elements representats siguin escultures, sarcòfags o inscripcions. Per a cada element es fa una completa bibliografia si és editat i s'identifica el seu trajecte i vicissituds fins a l'indret on avui és conservat, quan no es tracta de peces perdudes. En els casos en què es tracta d'inscripcions, un comentari d'Heikki Solin identifica i completa des d'un punt de vista epigràfic la història de la peça, interessant-se especialment per les variants de còpia indispensable per als textos inscrits, que en estar perduts depenen exclusivament d'una tradició que podem denominar literària. L'erudició de Solin és posada a prova amb èxit en aquesta acurada tasca i corre en paral·lel a l'excepcional de l'altra autora.

El cos del treball és seguit per un apèndix on es fa un recull de cartes de Dosio a Niccolò Gaddi, per compte del qual cercà antiguitats a Roma, un segon sobre les característiques tècniques dels dibuixos de cada pàgina i finalment una completa bibliografia. No hi falten tampoc les indispensables concordances epigràfiques, que permeten un maneig fàcil del contingut d'aquest tipus.

Val a dir que la presentació i la qualitat de les imatges reproduïdes mereixen l'esforç editorial esmerçat i que metodològicament el volum constitueix un model per a estudis futurs.

Marc Mayer i Olivé

Juan Manuel ABASCAL (ed.), *Ambrosio de Morales. Las antigüedades de las ciudades de España. Edición crítica del manuscrito, vol. I. Texto, vol. II. Facsímil* (Antiquaria Hispanica 24; Catálogo de manuscritos de la Real Academia de la Historia 6), Madrid, Real Academia de la Historia, 2012, 284 + 424 pp., ISBN: 978-841506946-1.

De nou per obra de J.M. Abascal Palazón se'ns ofereix una eina de treball notable per als que s'ocupen de la història antiga i de l'epigrafia hispànica: el text del manuscrit d'Ambrosio de Morales, del qual hi ha una edició impresa el 1575 / 1577 i una altra del 1792, que és la que s'ha utilitzat generalment. El manuscrit conservat primer a l'arxiu de Simancas passà a la Real Academia de la Historia l'any 1815, i encara que Emil Hübner el veié el 1860 no li prestà gaire atenció, segurament pel fet que es disposava d'una edició impresa i també per l'escassa consideració que l'autor li mereixia com a historiador. Una bona descripció del manuscrit i l'explicitació dels criteris d'edició donen pas a una curosa transcripció que és comentada en una abundant anotació on s'empra una ampla bibliografia i s'assenyalen variants de lectura i les dificultats que pot presentar la lectura i la comprensió del text.

S'han intercalat amb molt bon criteri en la transcripció del text del manuscrit les imatges de les transcripcions epigràfiques o dels dibuixos de Morales, la qual cosa facilita en gran manera la consulta ràpida del text i l'ús d'aquesta edició com a instrument

de treball en el camp de l'edició d'inscripcions.

Podem notar, si volem comentar només un aspecte del seu variat contingut, des d'un punt de vista epigràfic, la importància que té aquest manuscrit per a les inscripcions de Tarragona, objecte d'un llarg tractament. Evidentment el text de Morales conté també alguns dels falsos, atribuïts a ciutats hispanes, amb més tradició literària i dóna distribucions de textos inscrits de gran interès. Ben segur que disposar d'aquest nou instrument motivarà també una nova curiositat pel mètode de treball de l'autor, que sens dubte mereix una renovada atenció.

El facsímil fotogràfic present en el segon volum és d'una gran qualitat i permet una àgil comprovació de la transcripció, la qual, evidentment, remet a les pàgines del manuscrit, i per tant a les del facsímil. Índexs i concordances epigràfiques faciliten la consulta de la transcripció del manuscrit i completen la manejabilitat de l'obra que el professor Abascal fa ara a mans de la comunitat científica amb el rigor que caracteritza el seu treball.

Marc Mayer i Olivé

Josep CORELL, *Inscripcions romanes del País Valencià. VI. (Illici, Lucentum, Allon, Dianium i els seus territoris)* (Fonts històriques valencianes 52), València, Universitat de València, 2012, 404 pp., ISBN: 978-84-370-8822-8.

Com ens senyala la presentació del rector de la Universitat de València Esteban Morcillo, aquest sisè volum clou la sèrie de les *Inscripcions romanes del País Valencià* a les quals el professor Josep Corell dedicà els esforços dels seus darrers anys de vida. Publicades per primera vegada el 1999, les inscripcions de la zona ja esmentada veuen ara de nou la llum en aquesta monumental obra de la mà de la seva esposa Carme Segura i de la seva filla Núria Corell. L'any 1999 vaig

tenir l'honor de prologar la primera edició d'aquest treball, a petició del mateix autor, i l'any 2010 (*SEBarc* VIII, pp. 204-205) vaig poder retre homenatge a la memòria de Josep Corell i a la del seu indefallible col·laborador, Xavier Gómez Font, en recensinar el cinquè volum d'aquest *corpus* tan important.

La intenció d'aquesta breu notícia és anunciar l'aparició del volum final d'aquest *corpus* que no és simplement una reedició,